

วังทอง

อำเภอป่าหมากเดิม

“วังทอง” เป็นทั้งชื่อตำบลและอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก และอำเภอวังทองนี้ เดิมชื่อว่า “อำเภอป่าหมาก” โดยรวมทั้งที่อำเภอบางกระทุ่มปัจจุบันไว้ในอำเภอป่าหมาก ด้วย ที่ชื่อ “วังทอง” นั้นเข้าใจว่า ท้องที่ตำบลวังทอง และอำเภอวังทองนี้อยู่ริมแม่น้ำวังทอง และเป็นแม่น้ำที่โค้งเป็นวังอยู่หลายตอน แม้แต่ชื่อตำบลและหมู่บ้านอื่น ๆ ก็ขึ้นต้นด้วย “วัง” อยู่หลายชื่อด้วยกัน เช่น วังพิกุล วังนกแอ่น วังบอน วังสะพาน และวังคูด เป็นต้น

ที่ว่าอำเภอวังทองปัจจุบัน ตั้งอยู่ริมถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก ซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดพิษณุโลกเพียง ๑๗ กิโลเมตรเศษเท่านั้น อำเภอวังทองอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวจังหวัดพิษณุโลก มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับอำเภอวัดโบสถ์และอำเภอนครไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอหล่มสัก และอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอตะพานหิน อำเภอเมืองพิิจิตร จังหวัดพิิจิตรและอำเภอบางกระทุ่ม ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอเมืองพิษณุโลก และอำเภอบางกระทุ่ม

หมู่บ้านตำบลในท้องที่อำเภอวังทอง

อำเภอวังทองแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ ตำบล ๙๘ หมู่บ้าน มีชื่อตำบล
ทั้ง ๑๑ ตำบล ดังนี้

- วังทอง	- แม่ระกา
- ชัยนาม	- วังพิกุล
- วังนกแอ่น	- แก่งโสภา
- บ้านกลาง	- ชมพู

- บ้านมุง
- ทำหมื่นราม
- หนองพระ

สำหรับ *ชัยนาม* อันเป็นชื่อตำบลนั้น กล่าวกันว่า เคยเป็นเมืองชัยนามมาก่อน ส่วน *บ้านมุง* เป็นตำบลที่มีเขาบ้านมุง สูง ๕๐๐ เมตร อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีถ้ำ ปากถ้ำกว้างราว ๑๐ เมตร ในถ้ำมีพระพุทธรูป มีงานนัดไหว้และรื่นเริงในเดือน ๔ และบางครั้งในเดือน ๑๒

ส่วนชื่อหมู่บ้านในท้องที่อำเภอวังทอง มีชื่อที่ควรจะทราบแปลก ๆ ดังต่อไปนี้ กกไม้แดง เนินดินตงดินทอง ท่าโปร่ง น้ำค้วน วังสะพาน วังกุด หัวก๊ก ดงพวง สระหัวช้าง เนินไทร หนองสนุน กุ่มหมูสี แม่ระกา บึงบ้น บ้านเข็ก แหลมคัก ดงยาง แหลมคู้ ดงจันทร์ สมอครอง บึงพร้าว ท่าโป่ง กลองตัน น้ำคำ เป็นต้น โปร่งแค ทำหมื่นราม เนินมะเกลือ เนินสะอาด กลองอัยงาม น้ำปาด ปลววงาม ลำสัง ทุงกลาง โนนสอ แก่งจูงนาง ห้วยหยวก บ้านบ่อ หินลาด เกาะแก้ว แก่งกระจาก โป่งพลู บ้อล่อ ปากยาง วังตาต ห้วยฟอง กลองหอย ตานบ หนอง-ชุมแสง บ้านกลาง หนองบัว เนินสว่าง ตานม หัวสิ้น หนองหิน ป่าหญ้าแพรก หนองปรือ หนองหญ้าลังกา น้ำยาง โป่งปะ บ้านปอย นาพาน และห้วยโป่ง เป็นต้น

วัดสำคัญที่น่าสนใจในท้องที่อำเภอวังทอง

วัดสำคัญที่น่าสนใจในท้องที่อำเภอวังทอง มีอยู่หลายวัด เช่น วัดร้างบนเขาสมอแครง ซึ่งปัจจุบันมีวัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครงอยู่ที่เชิงเขาสมอแครงด้วย นอกจากนี้ก็มีวัดวังทอง วัดบางสะพาน (ซึ่งมีวัดร้างอยู่ใกล้ ๆ กับบริเวณวัดนี้หลายวัด) และวัดคลองเป็ด เป็นต้น จะได้กล่าวถึงวัดดังกล่าวตามลำดับไป

วัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครง

วัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครง ตั้งอยู่เชิงเขาสมอแครงด้านตะวันออกเฉียง ในท้องที่ตำบลวังทอง มีถนนแยกจากถนนสายพิชณโลก-หล่มสักทางซ้ายมือ ก่อนที่จะถึงที่ว่าการ

อำเภอวังทองอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอวังทองประมาณ ๓ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดพิษณุโลกประมาณ ๑๔ กิโลเมตร

วัดพระพุทธบาทเขาสมอแครงในปัจจุบันนั้น เพิ่งมีพระสงฆ์มาอยู่ประจำตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖ นี้เอง และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ แต่เดิมก็มีวัดร้างอยู่บนเขาสมอแครงนี้ถึง ๗ วัดด้วยกัน ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจก็คือ วัดร้างบนเขาสมอแครง และตำนานการสร้างเมืองพิษณุโลกที่เกี่ยวกับ “เขาสมอแครง” อยู่ด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไป

เขาสมอแครงเป็นต้นตำนานการสร้างเมืองพิษณุโลก ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งในพงศาวดารเหนือ ดังนี้

“พอได้ ณ วันพฤหัสบดี เดือนสามขึ้นค่ำหนึ่ง ปีฉลูศก เพลาเข้าคองกับเพลา เมื่อพระพุทธเจ้าฉันทันจันท์ได้ตั้งสมอวันนั้น พระอุบาสิเถรแลพระศิริมานนท์ กนิพพานในที่นั้น แต่ก่อนก็เรียกว่าพนมสมอ บัดนี้ก็เรียกว่าเขาสมอแครง เขาบรรจพระธาตุเจ้าทั้งสองไว้ในที่นั้น แลครั้นพระสงฆ์องค์ใดเข้ามาอยู่ที่นั้น ก็ยอมเรียกตามที่นั้นว่าเป็นอรุณวาสี จำการบูรณสร้างข้างตะวันออก แข่งกันทำปีหนึ่งกับเจ็ดเดือน จึงแล้วรอบบ้านพราหมณ์ทั้งหลาย”

จากข้อความที่กล่าวในพงศาวดารเหนือนี้ ก็จะได้เห็นว่ากล่าวถึงสมอแครงนั่นเอง และถ้าเป็นจริงตามนี้ก็แสดงว่า บริเวณเขาสมอแครงนี้เคยเป็นเมืองมาก่อน ถ้าสังเกตโบราณวัตถุสถานบนเขาสมอแครงนี้ ก็จะพบวัดร้างถึง ๗ วัด และบนยอดเขาซึ่งสูงถึง ๒๐๐ เมตรเศษ ก็มีซากเจดีย์ใหญ่อยู่องค์หนึ่ง เวลานั้นรถยนต์ไปตามถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก ก็จะมองเห็นได้ชัดเจนทีเดียว ถ้าเจดีย์องค์นี้ยังสมบูรณ์อยู่คงสว่างามมาก เพราะมองเห็นแต่ไกล สำหรับเจดีย์องค์นี้เป็นแบบลังกาขนาดใหญ่ ซากที่เหลืออยู่คือฐานขนาดใหญ่และตัวสอปูหรือคอระฆัง ซึ่งเหลืออยู่เพียงครึ่งซีกเท่านั้น เพราะถูกคนขุดค้นเสียหายมากที่สุดทีเดียว นับว่าน่าเสียดายมาก จากการสังเกตลักษณะของซากเจดีย์องค์นี้ จะเห็นได้ว่าใช้อิฐก่อโดยใช้ดินสอหรือดินเชื่อมอิฐแต่ละก้อนแทนที่จะใช้ปูนสอ ทำฐานกับตัวสอปูผสมส่วนกันดี เหมือนกับเจดีย์แบบลังกาที่สร้างในสมัยสุโขทัยทั่วไป จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่า บริเวณเขาสมอแครงนี้อาจจะเป็นเมืองมาก่อนจริงตามพงศาวดารเหนือก็ได้ และถ้าเป็นจริงก็คงตกราว

สมัยสุโขทัยหรือก่อนหน้านั้นไม่มากนัก การเดินทางขึ้นไปชมเจดีย์องค์นั้นก็เดินขึ้นตามบันไดทางขึ้นจากวัดพระบาทเขาสมอแครง เมื่อไปถึงครึ่งทาง ต้องเดินไปตามทางเดินธรรมชาติ ซึ่งไม่มีบันได แต่บริเวณที่เดินไปเป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่

นอกจากเจดีย์องค์แล้ว ก่อนจะถึงองค์เจดีย์มีซากพระพุทธรูปศิลา ตั้งอยู่ ๒ ชั้น เข้าใจว่าคงนำมาจากวัดร้างบริเวณเขาสมอแครงนั่นเอง และมีพระพุทธรูปจำลองอยู่ ๒๔ แห่งด้วยกัน คือที่เชิงเขาสมอแครงแห่งหนึ่ง ซึ่งทางวัดได้สร้างเป็นมณฑปไว้ด้วย และที่ที่มีซากพระพุทธรูปศิลาอยู่นั้น ก็มีพระพุทธรูปจำลองอยู่ด้วยเช่นกันแต่อยู่ถัดขึ้นไปจากแห่งแรก นอกจากนี้ยังมีรอยพระพุทธรูปจำลองอีกแห่งหนึ่ง ติดอยู่กับก้อนหินใหญ่ เห็นรอยพระพุทธรูปแห่งแรกขึ้นไปตามชะง่อนผา และลัดเข้าไปในหลืบผา ชาวบ้านเรียกกันว่า “รอยพระพุทธรูปตะแคง” หรือ “รอยพระฉาย” ซึ่งนับว่าแปลกกว่ารอยพระพุทธรูปทั้งหลายทั่วประเทศไทย ทางวัดพระพุทธรูปเขาสมอแครงได้กำหนดให้มีการฉลองรอยพระพุทธรูปดังกล่าว เป็นงานประจำปี ตรงกับกลางเดือนสามทุกปี มีคนมาร่วมงานมากทุกปี

บนเขาสมอแครงยังมีถ้ำอยู่ ๒ ถ้ำ มีชื่อว่า “ถ้ำยายขี้” กับ “ถ้ำตาเถร” และมีสระน้ำชื่อ “สระสองพี่น้อง” แต่เดิมน้ำในสระนี้ไม่แห้ง และมีปลาชนิดหนึ่งมองเห็นก้างทั้งตัว เรียกว่าปลาก้าง เกิดอยู่ในสระ ปัจจุบันในฤดูแล้ง น้ำในสระแห้งเป็นบางปี ทำให้ปลาชนิดนี้สูญพันธุ์ไป และยังมีบ่อน้ำซึมอยู่อีกบ่อหนึ่ง ซึ่งอยู่ที่ปากทางเข้าวัดพระพุทธรูปเขาสมอแครง ริมถนนสายพิชณโลก-หล่มสัก บ่อน้ำซึมน้ำในบ่อตกไม่รู้จักแห่งใดชื่อว่าเป็นบ่อข้างล่าง เข้าใจว่าหมายถึงเป็นบ่อที่ข้างป่าได้มาล้างน้ำกิน ถ้วยวงอยู่เสมอนั่นเอง จึงน่าสันนิษฐานได้อย่างหนึ่งว่า ในสมัยโบราณมีคนอาศัยอยู่บนเขาสมอแครงนั้นจนมีวัดถึง ๗ วัด และคงอาศัยใช้น้ำจากสระสองพี่น้อง และบ่อน้ำซึมนี้เอง ต่อมาน้ำอาจจะน้อยลง หรืออาจจะเกิดโรคระบาดขึ้น หรืออาจจะเกิดสงครามก็ได้ ผู้คนจึงอพยพไปอยู่ที่อื่นทิ้งให้เขาสมอแครงร้างมาจนถึงปัจจุบัน

จึงอาจจะกล่าวได้ว่าบริเวณเขาสมอแครงนี้ น่าเดินทางไปชม และศึกษาหาความรู้อย่างยิ่ง

วัดวังทอง

วัดวังทอง อยู่ในท้องที่ตำบลวังทองใกล้กับตลาดวังทองนั่นเอง เดิมชื่อวัดตลาดชุม และตำบลวังทองนี้เดิมก็ชื่อว่าตำบลตลาดชุมเช่นกัน เมื่อมีการเปลี่ยนชื่ออำเภอป่าหมากมาเป็นอำเภอวังทอง ชื่อวัดและชื่อตำบลจึงเปลี่ยนเป็น “วังทอง” ตามชื่ออำเภอไปด้วย

วัดวังทองนี้เข้าใจว่าเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง เพราะมีโบราณสถานที่น่าสนใจคือ พระอุโบสถหลังเก่า ซึ่งมีลักษณะเจาะผนังแทนหน้าต่าง ภายในพระอุโบสถมีเสาศาภายในถึง ๒ แถว เป็นเสากลมยอกเสาเป็นบัวหงาย และโบสถ์มานั้นทำด้วยศิลา จึงน่าจะเป็นพระอุโบสถที่สร้างในสมัยอยุธยาก็เป็นได้ และหลังพระอุโบสถ มีเจดีย์เก่าอยู่องค์หนึ่ง เดิมเป็นเนินดิน และเมื่อราว ๓๐ ปีเศษมานี้ ทางวัดได้สร้างเจดีย์ใหม่ครอบไว้ แต่ยังไม่เสร็จจนถึงปัจจุบัน ทางวัดน่าจะรักษาของเดิมไว้ดีกว่าจะสร้างเจดีย์องค์ใหม่ครอบไว้ เพราะจะได้เอาไว้ศึกษาทางศิลปะและโบราณคดีต่อไปได้

นอกจากนี้วัดวังทองยังมีพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นแรกอยู่องค์หนึ่ง เรียกกันว่า “หลวงพ่อเพชร” เพราะนั่งขัดสมาธิเพชร เดิมประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถหลังเก่า ปัจจุบันทางวัดย้ายมาประดิษฐานยังพระอุโบสถหลังใหม่ และบริเวณวัดยังมีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่ต้นหนึ่งด้วย เข้าใจว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี แน่แน่นอน

สำหรับพระอุโบสถหลังเก่าหลังนี้ มีผู้เคยสันนิษฐานไว้ว่าสร้างในสมัยลพบุรี และว่าเป็นเทวสถานของขอม ต่อมาสมัยพระบรมไตรโลกนาถ โปรดให้แก้ไขเทวสถานให้เป็นพระอารามในพระพุทธศาสนา พระอุโบสถจึงเป็นศิลปะแบบอยุธยาไป ซึ่งก็นับว่าน่าจะเป็นจริงตามผู้สันนิษฐานได้

จึงกล่าวได้ว่า วัดวังทองเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งที่มีโบราณวัตถุสถานอันควรรักษาไว้อย่างยิ่ง

วัดบางสะพาน

วัดบางสะพานตั้งอยู่ริมแม่น้ำวังทองฝั่งตะวันตก อยู่ใต้ตลาดวังทองไปไม่กี่กิโลเมตร มีถนนริมแม่น้ำถึงวัดนี้ได้ ปัจจุบันวัดบางสะพานมีพระอุโบสถสร้างใหม่ หลังคาซ้อน ๓ ชั้น บริเวณวัดมีต้นโพธิ์ต้นไทรขนาดใหญ่อยู่หลายต้น คงมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี

และในบริเวณวัดมีพระพุทธรูปจำหลักด้วยศิลาเขียวเนื้อละเอียดอยู่ ๒ ชั้น เป็นพระบาทของพระพุทธรูปบนฐานบัว ซึ่งทางวัดนำมาจากวัดร้างด้านหลังกวัดออกไป ซึ่งปัจจุบัน ยังมีเนินดินอยู่ราว ๓ แห่งด้วยกัน บางแห่งก็มีแท่งหินทรายขนาดใหญ่ บางแห่งก็มีศิลาแลงกลมยาวเข้าใจว่าเป็นเสาโบสถ์หรือวิหารก็ได้ และตรงข้ามปากแม่น้ำวังทองยังมีวัดร้างอีกวัดหนึ่งด้วย ซึ่งวัดร้างเหล่านั้นยังสืบหาชื่อไม่ได้ เข้าใจว่าวัดบางสะพานปัจจุบันน่าจะย้ายมาจากวัดร้างเหล่านั้นก็ได้

วัดคลองเป็ด

วัดคลองเป็ดตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลวังพิศุล ปัจจุบันอยู่ปากตะวันออกของแม่น้ำวังทอง เดิมอยู่ปากตะวันตกของแม่น้ำวังทอง ซึ่งยังมีต้นโพธิขนาดใหญ่มากอยู่ ๒ ต้น อยู่ในบริเวณวัดคลองเป็ดเก่า จึงน่าจะเป็นวัดเก่ามาก่อน

บริเวณที่น่าสนใจก็คือ เหนือวัดคลองเป็ดขึ้นไปไม่มากนัก มีเนินดินอยู่หลายเนินด้วยกัน ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าบริเวณนี้ เมื่อราว ๒๐ ปีเศษล่วงมาแล้ว ยังมีอิฐคล้ายกำแพงหรือฐานเจดีย์อยู่ แต่ถูกรื้อนำไปสร้างหอสวดมนต์ของวัดคลองเป็ดเสียหมดแล้ว และเมื่อราว ๕๐ ปีล่วงมาแล้ว มีคนชุกคั่นบริเวณนี้ ได้พระเครื่องไปมากมาย และพระพุทธรูปบูชาก็ได้เช่นกัน และบริเวณนี้เวลาชุกคั่นไป จะพบแนวอิฐยาวประมาณ ๘ เมตร เป็นอิฐขนาดใหญ่ บางตอนก็มีศิลาแลงปนอยู่ด้วย อาจจะเป็นฐานโบสถ์วิหารเจดีย์หรือกำแพงแก้วก็ได้ บางตอนก็อยู่ริมแม่น้ำวังทองและพังลงน้ำไปบ้าง มีผู้เล่าว่า ขณะไปหาปลาลงเบ็ดหรือพายเรือผ่านไปตรงบริเวณนี้ จะเห็นมีพระนอนอยู่ใต้รากไม้ริมตลิ่งอยู่บ่อย ๆ เมื่อสงสัยก็ชวนกันไปชุก ก็พบพระพุทธรูปชุกอยู่ใต้รากไม้นั้นจริง ๆ และชาวบ้านยังเล่าต่อไปอีกว่า เนินดินตรงบริเวณริมนี้สูงและร่มรื่นดี เหมาะแก่การพักผ่อนหรือผูกวัวควายอย่างยิ่ง แต่ก็ผูกวัวควายไม่ได้ เพราะเมื่อจูงวัวควายขึ้นมา วัวควายก็ไม่ยอมขึ้นง่าย ๆ ต้องไล่และตีจึงจะขึ้น แต่เมื่อวัวควายขึ้นมาแล้วก็ผูกไม่ได้อีก เพราะผูกเสร็จมันจะกระโดดลงน้ำทุกที จนไม่มีใครกล้าผูกวัวควายในบริเวณดังกล่าว จึงน่าจะเป็นเพราะอะไรสักอย่างหนึ่ง จนชาวบ้านทราบกันดี

อย่างไรก็ตาม บริเวณใกล้ ๆ กับวัดคลองเป็ดนี้จะต้องเป็นบริเวณที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อนในสมัยโบราณอย่างแน่นอน ถ้าหากบริเวณนี้ไม่ถูกชุกคั่นจนมากมายขนาดนี้ คงจะ

ทราบหลักฐานบางอย่างอีกมากมายทีเดียว แต่ก็ยังไม่สายจนเกินไปที่ทางราชการจะทำการสำรวจกันคว่ำบริเวณนี้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณนี้ก็อยู่ริมแม่น้ำวังทอง และไม่ไกลจากตัวเมืองพิษณุโลกมากนัก คือ เพียง ๕ ก.ม.เท่านั้น การเดินทางจะไปได้ทางรถยนต์ เพราะมีถนนแยกจากถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก ทางขวามือ ไปราว ๗ กิโลเมตร ก็ถึงบริเวณวัดคลองเป็ดนี้

วัดต่าง ๆ ในท้องที่อำเภอวังทอง

นอกจากวัดดังกล่าวที่ผู้เขียนได้เดินทางไปสำรวจแล้วในท้องที่อำเภอวังทอง ยังมีวัดอีกมากด้วยกัน ที่ยังไม่ได้เดินทางไปสำรวจ แต่จะหาโอกาสเดินทางไปสำรวจต่อไป ซึ่งมีวัดต่าง ๆ ดังนี้

วัดหนองบัว วัดบัวทองวนาราม วัดศรีโสภณ วัดกกไม้แดง วัดสะเคา วัดวังพรหม (ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลวังทอง)

วัดคงข่อย วัดวังพิกุล วัดวังสำโรง วัดหลังศาล วัดคงพรวง วัดทางลัด (ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลวังพิกุล)

วัดท่าหมื่นราม วัดพันชาติ วัดเนินสะอาด วัดเนินไม้แดง (ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลท่าหมื่นราม)

วัดปากยาง วัดบึงพร้อม วัดชยันาม (ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลชยันาม)

วัดบ้านแถว วัดวังน้ำใส วัดแม่ระกา วัดบ้านเข็ก วัดใหม่หนองคนอง (ส่วนใหญ่อยู่ในตำบลแม่ระกา)

วัดบ้านมุง วัดซุ้มชีเหล็ก วัดไทรย้อย วัดบ้านน้อย วัดเนินมะปราง (ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลบ้านมุง)

วัดชมพู วัดหน้าปาก วัดปลวกงาม วัดสำรัง (ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลชมพู)

วัดร้างในท้องที่อำเภอวังทอง

เท่าที่ค้นคว้าหามาได้เกี่ยวกับวัดร้างในท้องที่อำเภอวังทอง มีดังนี้

วัดพระนอน วัดถ้ำเต่า (อยู่ในท้องที่ตำบลวังพิกุล)

วัดบึงชมชื่น วัดหนองปรือ วัดม่วงหอม วัดบ้านกลาง (อยู่ในท้องที่ตำบล
ชัยนาม)

วัดทุ่งน้อยศิริบรรพต วัดเนินมะเกลือ วัดหญ้าชาน (อยู่ในท้องที่ตำบลท่า-
หมื่นราม)

นิยายเกี่ยวกับบึงราชชนกหนองแหวน และเขาสมอแครงในท้อง ที่อำเภอวังทอง

จากคำบอกเล่ากันต่อ ๆ มาจากผู้เฒ่าผู้แก่ คุณ ร. ทับทองกลางจึงเรียบเรียงขึ้น
เป็นนิยายเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับชื่อบึงหนองและเขาสมอแครง จึงขอกัดจากหนังสือ
พิมพ์ “เฝ้าไทย” ฉบับวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๑๔ นำมาลงไว้ดังนี้

ในกาลครั้งนั้น . . . มีพระนครใหญ่อยู่แห่งหนึ่งในเขตสุวรรณภูมิ ชื่อว่า
“ราชชนกธานี” ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้แห่ง นครบางยาง โดยมีเทือก “เขาฟ้า”
สูงตระหง่านเงื่อมเป็นเส้นกั้นอาณาเขต พระยาราชนก ผู้ครองนครทรงมีพระราชาธิดา
พระองค์หนึ่ง ซึ่งทรงพระศิริโสภาคย์ยากที่จะหานางใดงามทัดเทียมได้ พญาหนุมานทหาร
เอกของพระรามผู้ครองอโยธยา ได้มาขอหมั้นไว้พร้อมกับม้าลาหก เพื่อให้เป็นราชพาหนะ
เมื่อยามมีภัยได้รับความเดือดร้อนมีประการต่าง ๆ

อยู่มากาลวันหนึ่ง . . . ได้เกิดพายุใหญ่ฝนตกอย่างลึมหลึมตาไม่ขึ้น พอฝนหาย
ขาดเม็ดดี ชาวพาราหน้าพระนครได้เห็นปลาหมอยักษ์ตัวหนึ่ง มีลำตัวยาวใหญ่เหมือนหมีมาครวนา
ดั่งขอนไม้ขนาดสามคนอ้อม ดันกระเสือกกระสนไปมาประคุกปลาติดแห่งฉะนั้น ชาวเมือง
ต่างตรงเข้าห้อมล้อม ช่วยกันจุกครว้าปลาหมอยักษ์เข้าประตูพระนครไป แลได้บ่าวร้องชัก-
ชวนให้มากินปลาหมอยักษ์จรรยัตันนั้น

ยังมียายแก่คนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนตั้งอยู่ในศีลในธรรม พอได้ฟังข่าวลือเรื่องปลา-
หมอยักษ์เข้าเท่านั้น นางก็มีขม้นออกจากกระท่อมน้อยของตน ดันดันเข้าไปจนถึงกลุ่มชน
ที่กำลังจะกระทำการประหารปลาหมอยักษ์ประหลาด ยายแก่จึงประกาศเตือนสติชาวพระนคร ว่า
“ดูกรท่านทั้งหลายการณครั้งนี้เป็นที่อัศจรรย์นัก ปลาหมอยักษ์ใหญ่โตขนาดนี้ไม่เคยมีในกาล
ก่อน ถ้ากระไรอย่าได้ทำอันตรายแก่ปลาตัวนี้เลย ปล่อยเขาเอากุศลเกิด ชะดีชะร้ายปลา

ตัวนี้จะเป็นเทวดาละกระมัง” ฝ่ายชาวพาราถูกความหิวกระหายเข้าครอบงำ สวนคำย่ายแก่
 ไปว่า “เออ . . . ก็หากเป็นปลาเทวดาคกลงมาพร้อมฝนเช่นแก้วแล้วไซ้ ปลาหม่อใหญ่
 ตัวนี้ก็จะลงมาเพื่อโปรดชาวพาราละกระมัง บางทีกินปลาหม่อตัวนี้เข้าไปแล้ว พวกเรา
 จะมีอิทธิฤทธิ์มหาศาล กระทำการสิ่งใดย่อมสมประสงค์ทุกประการ” ว่าแล้วก็ขบได้ย่ายแก่
 ให้หลีกไป แม้ย่ายแก่จะแข็งแรงและอ่อนนอนแล้วอ่อนนอนเล่า ชาวพารานั้นก็ไม่ฟังเสียง
 จัดการประหารปลาหม่อตัวนั้นจนได้ ต่างช่วยกันถากเกล็ดปลาหม่อด้วยขวานโยนแล้วแร่
 เนื้อ ออกแจกจ่ายกันไปทั่วพระนคร ปรากฏว่าปลาหม่อยักษ์ตัวนั้นเอานเนื้อออกแจกจ่าย
 สักเท่าไร ๆ ก็ไม่หมด ผู้คนในพระนครทุกคนต่างได้รับแจก และล้มรสปลาหม่อประหลาด
 โดยทั่วถึงทุกคน ยกเว้นย่ายแก่คนเดียวเท่านั้น ที่ไม่ยอมรับแจกเนื้อปลาหม่อ แยกกลับ
 ไปถึงกระท่อม ก็ได้ปลงอนิจจังตามประสาคนแก่

ครั้นแล้วก็เกิดมหัศจรรย์บันดาลมีฝนปรุปรุพื้แห่งนครราชชนกเกิดสะเทือนเลื่อนลั่น
 มีอาการแผ่นดินไหว และแล้วเมืองนั้นก็ทรุดล่มจมลงใต้ท้องพระคงคาชาวพารากระเสือก
 กระสนหนีน้ำกันเป็นโกลาหล แต่จะมีใครสักคนพ้นจากมหันตภัยแผ่นดินไหวเมืองล่มในครั้ง
 นี้ก็หาไม่ ยกเว้นย่ายแก่ที่ไม่ยอมกินปลาประหลาดตัวนี้เพียงคนเดียว และเป็นท้อศจรรย์
 ยิ่งนักฝนปรุปรุที่ตรงที่บ้านย่ายแก่ปลุกอยู่หาได้ล่มจมลงในท้องพระคงคาไม่ แม้ประชาชน
 กระเสือกกระสนจะว่ายเข้าไปอาศัย ก็ไม่มีใครสามารถว่ายเข้าไปได้เป็นที่ประหลาดนัก
 บริเวณบ้านย่ายแก่กลายเป็นเกาะกลางน้ำ มีชื่อเรียกว่า “เนินย่ายแก่” มาตราบทุกวันนี้ แต่
 บัจจุบันบริเวณบึงตรงนั้นดินเขินขึ้นมาก จึงเห็นแต่ป่าสนุนและทิวพง ส่วนเมืองราชชนกก็
 กลายสภาพเป็นเมืองจมน้ำ กาลล่วงมาก็ได้ชื่อว่า “บึงราชชนก” จนกระทั่งถึงทุกวันนี้

ก็แลในขณะเกิดมหันตภัย น้ำท่วมเมืองอยู่นั้น พระราชาธิดานิกถึงม้าวลาหาก็ ก็
 รับว่ายตะเกียกตะกายคันหาม้า เจ้าม้าของหนูมานแสนรู้ก็กำลังเข้มนมองหานางอยู่ก่อนแล้ว
 พอแลเห็นก็ว่ายี่ตรงเข้าไปรับ นางปั่นบ้ายขึ้นหลังม้าได้ก็เตือนให้ม้าพาเข้าหาฝั่ง แต่ . . .
 ช่างเป็นท้อศจรรย์ ม้าวลาหกซึ่งเคยมีอิทธิฤทธิ์เหาะเหิรเดินอากาศได้ กลับเป็นม้าหมดฤทธิ์
 ไป ชำรายเมื่อพระราชาธิดาขึ้นขี่หลังให้พาว่ายเข้าหาฝั่ง ม้าวลาหกก็มีอาการเหมือนจะ
 จมน้ำตายเสียให้ได้ พระนางเฉลียวใจว่าเหตุศจรรย์เห็นปานฉะนี้ ชะรอยว่าจะมีสิ่งใดใน
 ทั่วนางเป็นอาถรรพณ์ ข้าเลื่องเนตรสำรวจไปทั่วพระวรวงศ์ ก็ทรงสะกิดพระทัยที่ธำมรงค์

เรือนครุฑในพระคัมภีร์เบื้องขวา ทรงจินตนาการว่า แหวนวงนี้เองที่ทำให้ม้าลาหกหมด
 เรี่ยวแรงที่จะพาเราว่ายเข้าหาฝั่งได้ พระนางรีบสลัดธำมรงค์นั้นทิ้งโดยทันที สถานที่ตรงนั้น
 มีชื่อเรียกว่า “หนองแหวน” ทรายเท่าทุกวันนี้ หนองแหวนปัจจุบันมีชัยภูมิเหมาะที่จะ
 เลียงเบ็ดมาก

เป็นที่น่าอนาถ . . . แม้พระนางจะสลัดแหวนทิ้งไปแล้ว แต่ม้าลาหกก็ยังไม่
 สามารถพาพระนางเหาะเหิรเดินอากาศเหินน้ำไปได้ ช้ำร้ายกลับทำท่าจะหมดแรงลงทุกขณะ
 ทั้งม้าทั้งคนกระวนกระวายเข้าหาฝั่งได้ไม่นานนัก พระราชธิดาก็พลัดตกจากหลังม้า ลอยคอ
 ช่วยตัวเองไปตามยถากรรม พระนางตะเกียกตะกายว่ายน้ำอยู่ได้ไม่นาน ก็สิ้นเรี่ยวแรง พอ
 ร่างเกยตลิ่งได้ก็สิ้นพระอัสสสะ นัยน์ตาค้างหงายพระองค์อยู่แทบฝั่งพระคงคาเบื้องทิศตะวัน-
 ออกเฉียงเหนือแห่งพระนครนั้นนั่นเอง

กล่าวถึงพญาหนุมาน ออกเที่ยวป่าตามประสาลิงจากพระนครโยธยามุ่งหน้าขึ้น
 ฝ่ายอุทรทิศ ชมนกชมไม้เพลินป่าผลาหารจนล่วงนครบางยาง พอได้สดับข่าวของเมืองคู้หมื่น
 ถึงกาลวิบัติ ก็รีบทะยานขึ้นเมฆาเหาะลัดปลิวมาด้วยอิทธิฤทธิ์ หมายถึงจะไปช่วยคู้หมื่นให้
 พ้นจากมหันตภัย ครั้นเห็นยอดเขาสูงตระหง่านเทียมเมฆา ก็ดำดิ่งจวบหักยอดแล้วซ้อน
 ใส่ฝ่ามือ หมายถึงจะเอาไปทิ้งน้ำช่วยเหลือคู้หมื่น

ครั้นเหาะเข้ามา ใกล้จะถึงพระนครของคู้หมื่น นัยน์ตาเหยี่ยวของพญาหนุมาน
 เหลือบแลไปเห็นคู้หมื่นนอนสิ้นใจอยู่ชายน้ำ จึงเหวี่ยงยอดเขาฟ้าทิ้งแล้วตรงเข้าไปหาร่าง
 ไร้วิญญาณของนาง เมื่อแน่ใจว่าพระนางสิ้นพระชนม์แน่แล้วก็พิริพรีรำพันอยู่ชั่วครู่จึงจาก
 ไป สถานที่พระราชาสิ้นใจนัยน์ตาค้างขาวโพลนอยู่ชายฝั่งนั้น มีชื่อเรียกต่อมาว่า “ลาด
 ดาขาว” มานมนาน ปัจจุบันเรียก “ลาดบัวขาว” อยู่ห่างจากบริเวณเขาสมอแครงประมาณ
 หนึ่งกิโลเมตร ทางทิศตะวันตก

ยอดเขาฟ้าที่พญาหนุมานเหวี่ยงทิ้งเข้าไว้นั้น ลงถึงดินด้วยอาการตะแคงเฉียงไป
 ทางทิศเหนือ ชาวบ้านจึงขนานนามว่า “เขาตะแคง” จะเห็นเป็นที่น่าสังเกตุว่าสัณฐาน
 ของเขาฟ้ากับเขาสมอแครงข้างละม้ายคล้ายกันเป็นพิมพ์เดียว และที่น่าฉงนยิ่งกว่านั้นระยะ
 ทางจากเขาฟ้าถึงเขาสมอแครงจะมีก้อนหินขนาดต่าง ๆ ร่วงเรี่ยรายอยู่เกลื่อนกลาด นานเข้า
 เสี่ยงก็เพี้ยนจากเขาตะแคงเป็นเขาสมอแครง ❀